

IDEE PRZEWODNIE

□ □ □ ANTROPOGEOGRAFII

3

Oprócz tego ludy górskie posiadają lepiej rozwiniętą klatkę piersiową, a płuca ich składają się z większej ilości większych na objętość pęcherzyków płucnych. Największą objętość klatki piersiowej, a więc i największy rozwój płuc, wykazują narody, zamieszkujące trzy najwyższe płaskowzgórza: Tybet, Meksyk i Peru. Tylko osobniki, obdarzone wspomnianymi własnościami, mogą utrzymać się przy życiu, inne zaś giną wskutek nieprzystosowania. Wchodzi tu w grę czynnik, który prof. Kirchhof nazywa „doborem tellurycznym“. Na potwierdzenie słuszności swego poglądu przytacza

Do art. „Dwory, zamki i pałace“.

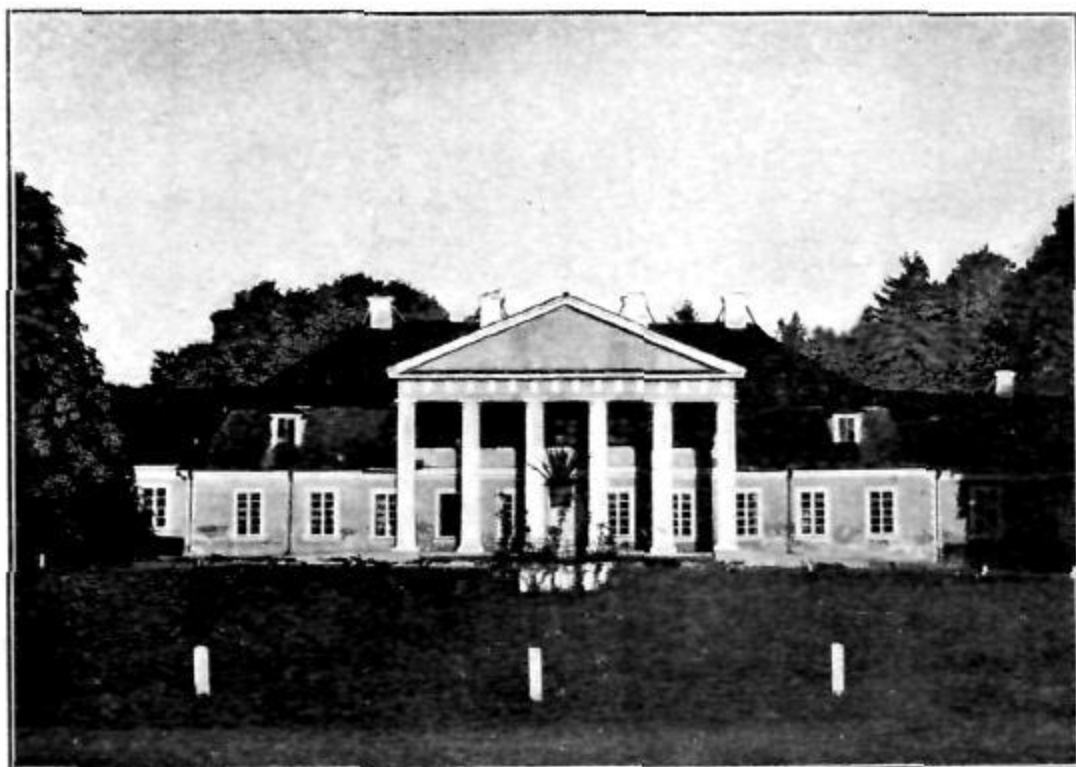

KAPLICA PRZY PAŁACU W TERESZKACH.

on następujący przykład: „Na wschodzie Peru, w tem miejscu gdzie Amazonka ścieka do niziny, rozpoczęto przemywać złoto; dobry zarobek sprowadził dużo tak zwanych Aymarów z wyżyn peruwiańskich do niziny. Ulegli oni jednak natychmiast wpływowi klimatu: powietrze niziny było dla nich zbyt gęste. Tylko bardzo nieliczne rodziny Aymarów mogły się utrzymać przy życiu, reszta wyginęła. Gdy drugie ich pokolenie pracowało w przemywalniach złota, odwiedził te przedsiębiorstwa lekarz angielski Forbes. I cóż zauważył? Otóż stwierdził znaczne zwężenie klatki piersiowej u Ai-

DWORY, ZAMKI I PAŁACE.

10. Tereszki na Wołyniu.

Tereszki, w powiecie starokonstantynowskim gubernii wołyńskiej, obecnie wieś, mająca około tysiąca mieszkańców, znane już były w XVI w. i należały do ordynacyi książąt na Ostrogu.

Ostatni ordynat, Janusz Sanguszko, na mocy t. zw. tranzakcyi Kolbuszowskiej w r. 1753 przekazał Tereszki i Malki na własność Michałowi Grocholskiemu hr. Syrokomla, sędziemu braclawskie-

mu, ożenionemu z Anną Radziwiłską, hr. Lubicz, którzy zostawili liczne potomstwo, a od dwu ich synów idą dwie linie tego rodu: starsza, t. zw. wojewodziska, od Marcina, woj. braclawskiego, na Hrycowie, Strzyżawie, Pietniczanych etc., i młodsza, miecznikowska, od Franciszka, miecznika koronnego, pana na Tereszkach, Woronowicy, Czerwonej i t. d. Miecznik poślubił Helenę Justynę Leśnicką, starościankę żytomierską, która mu wniosła klucz norzyński, czerwoniński i inne dobra. Miecznik w wielkich był łaskach u Stanisława Augusta i właśnie w tym oto dworze odwiedzał go król 24 maja 1788 r., hojnie i wspaniale podejmowany, o czem Naruszewicz w swoim Dyaryuszu wspomina. Miecznik zostawił dwu synów: An-

toniego, pierwszego marszałka szlachty starokonstantynowskiej, bezdzietnego z Eleonorą Bieszyńską i Jana Nepomucena, 1767—1849, którego syn, z drugiego małżeństwa z Michaliną Zeidlerówną, Władysław, posiada dotąd Tereszki. Kaplicę zbudował sędzia Michał, a w r. 1761 stała się ona filią parafii bazaliskiej.

Teraz w Tereszkach stawiają duży kościół.

Marek Gozdawa.

Słownictwo naukowe i gwary ludowe.

80) siut: drobne usypisko, 81) skoki: rzuty wody w dolinach górskich o znacznym spadzie, 82) skrzyzał: płaska płyta do wykładania obory, 83) sparzt, spust: ściana w łożysku potoka po której spływa woda, także równa prostopadła ściana skały, 84) sparzysko: źródło, na którego miejscu śnieg ginie, 85) stemple: zagłębienia dla nóg, wykuwane na gładkich a stromych skałach dla umożliwienia wspinania się na grzbiecie góry (wyraz pochodzi od stąpać), 86) styrznik: niewielkie górskie wzniesienie pomiędzy

dwoma potokami, 87) surowina: z rudy przetopione żelazo, 88) swora: skała gąbczasta, 89) ścieć: ziemia zrównana do palenia węgla, 90) ścienisko: miejsce, gdzie się pali węgle, 91) ścigalina: łąka z lichą trawą lub role z lichem zbożem, 92) świstówka: łączka w Tatrach, na której pasą się świstaki, 93) turnia: naga, wysoka, stercząca skała, 94) uboc: zboczne góry, 95) upłaz, upłazek: miejsce na wierzchołkach gór trawą porośnięte, 96) usypisko, usyp, usypisko: brzeg stromy, 97) wanta: